

**ORCA – ORGANIZACIJA ZA POŠTOVANJE I BRIGU O
ŽIVOTINJAMA**

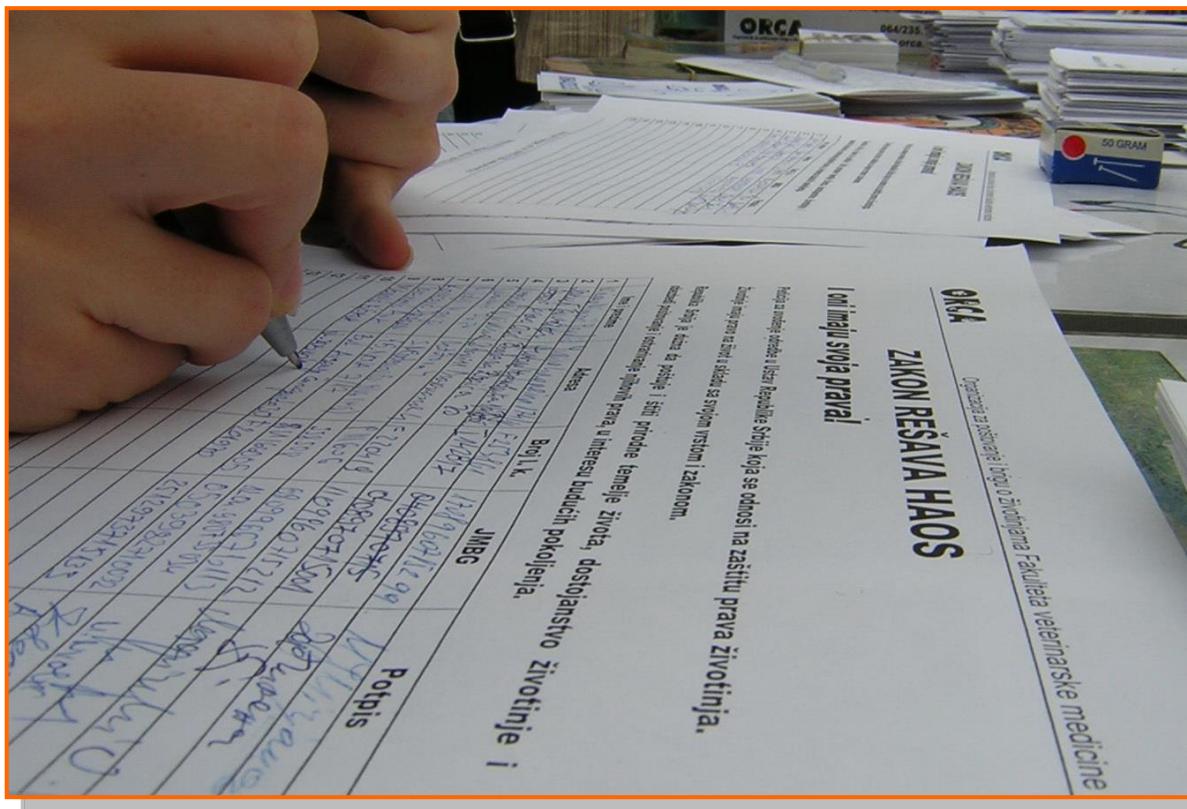

GODIŠNJI IZVEŠTAJ

2014

„81% stanovnika Srbije smatra da dobrobit životinja treba da bude zagarantovana Ustavom Srbije.“ (IPSOS istraživanje „Stavovi javnosti o dobrobiti životinja“, ORCA i WSPA 2010.)

Dobre politike za životinje i ljudе

Zbog čega je ovaj rad važan?

Jasna nacionalna politika je potrebna u oblasti dobrobiti životinja, zaštite životne sredine i ruralnog razvoja, kao i jake institucije koje će je sprovoditi. Pored toga, potreбно je međusobno uskladiti propise u ovim oblastima i harmonizovati ih sa pravnim redom Evropske unije. Kroz izradu predloga za unapređenje politika i propisa, njihovo javno zastupanje i kontinuirano praćenje stanja, ORCA doprinosi izgradnji pravnog okvira u ovim oblastima. U tom cilju, uključujemo stručnu i naučnu javnost, privредu, organizacije civilnog društva, građanke i građane, povezuјуći nauku, praksu i donosiоce odluka.

Održane obuke o metodologiji procene dobrobiti svinja, goveda, ovaca i brojlera na farmama za veterinarske inspektore i predstavnike poljoprivrednih stručnih i savetodavnih službi

Jun i oktobar 2014.

Dva ciklusa obuka za veterinarske inspektore i predstavnike poljoprivrednih stručnih i savetodavnih službi Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine, održana su u Velikom gradištu u toku 2014. godine. Cilj obuka je bilo jačanje kapaciteta ovih institucija za primenu propisa o dobrobiti životinja, odnosno pružanje podrške farmerima da primene propise, najbolje prakse i unaprede uslove proizvodnje i dobrobiti životinja na svojim farmama. Obuke su bile deo ORCA projekta „Dobrobit za sve“ koji su finansirale Evropska unija i Austrijska razvojna agencija.

Obuke su podrazumevale transfer znanja i praksi iz EU u oblasti procene dobrobiti svinja, goveda, ovaca i brojlera na farmama, putem mera zasnovanih na posmatranju same životinje, njenog ponašanja i fizičkog stanja. Obuku je održala *dr Siobhan Mullan*, jedna od vodećih evropskih ekspertkinja u oblasti ponašanja i dobrobiti životinja, sa Univerziteta u Bristolu (Velika Britanija).

Prvi ciklus obuka, održan je od 10-13. juna sa temom **metodologije procene dobrobiti svinja i goveda na farmama**. Obuke su trajale četiri dana, uključujući dva dana teoretskih predavanja i diskusije gde su učesnici naučili kako da primene protokole, prilagode ih potrebama na terenu i popune upitnike za procenu. Dva dana teorije, pratila su i dva dana prakse na farmama svinja i goveda u okolini Velikog Gradišta. Evaluacije obuka od strane učesnika otkrile su nam da su učesnici ocenili da su protokoli na kojima su radili praktični, laki za upotrebu i dobro prilagođeni potrebama treninga. Pojedini učesnici su pokazali dodatnu inicijativu i motivaciju da volonterski rade na daljem razvijanju i prilagođavanju protokola, kako bi ih mogli koristiti u svakodnevnom radu u cilju efikasnije primene propisa u oblasti zdravlja i dobrobiti životinja, odnosno savetovanja farmera.

Drugi ciklus obuka održan je od 6-10. oktobra sa temom **metodologije procene dobrobiti ovaca i brojlera na farmama**. Trajao je takođe četiri dana, sa dva teorijska i dva dana praktičnog rada na farmama ovaca i brojlera u okolini Velikog Gradišta.

Metodologija procene dobrobiti svinja, goveda, ovaca i brojlera na farmama koju su učesnici obuke savladali, razvijena u EU u okviru petogodišnjeg projekta „Welfare Quality“ (2004-2009) finansiranog od strane Evropske komisije, koji je u saradnji sa 44 svetska univerziteta i instituta razvio nove, danas univerzalno prepoznate sisteme procene dobrobiti životinja. Ovi sistemi, osim mera zasnovanih na tzv. „inputima“ (uslovima koje treba obezbediti životnjama u pogledu ishrane, prostora, veterinarske nege i upravljačkih procedura), koriste i mere zasnovane na ishodima (stanju u kome se životinje nalaze kao odgovor na uslove u kojima žive, odnosno uticaju „inputa“ na dobrobit životinja – njihovo zdravlje, fizičku kondiciju i ponašanje). Mere zasnovane na ishodima, predstavljaju inovativni pristup proceni dobrobiti životinja. Britanski „AssureWel“ projekat (2010-2015) je otišao korak dalje, sa ciljem da sisteme procene dobrobiti životinja razvijene kroz „Welfare Quality“ svede na praktični nivo i pretvorи u protokole koji mogu biti korišćeni na farmama radi procene standarda dobrobiti životinja. Upravo odabrane „AssureWel“ mere procene dobrobiti životinja, preuzete su i prilagođene srpskim uslovima za potrebe procene dobrobiti farmskih životinja u Srbiji. Na ovom procesu radila je *dr Siobhan Mullan* zajedno sa veterinarskim inspektorima iz Srbije, nakon održane obuke za procenu dobrobiti svinja i goveda na farmama.

Izrađeni protokoli za procenu dobrobiti osam kategorija farmskih životinja pri inspekcijskoj kontroli u Srbiji

Jun - decembar 2014.

Nakon prvog četvorodnevnog ciklusa obuka o metodologiji procene dobrobiti farmskih životinja na farmama u junu 2014. godine, koje smo organizovali u okviru **projekta „Dobrobit za sve“, podržanog od strane Evropske unije i Austrijske razvojne agencije**, a ohrabreni inicijativom i motivacijom koju su pokazali pojedini učesnici obuke, započeli smo rad na izradi protokola za procenu dobrobiti farmskih životinja pri inspekcijskoj kontroli u Srbiji.

Rad na izradi protokola je otpočeo u junu, a njegov glavni deo je realizovan uz podršku *dr Siobhan Mullan* sa Univerziteta u Bristolu (Velika Britanija) tokom njene posete Srbiji u okviru drugog četvorodnevnog ciklusa obuka o metodologiji procene dobrobiti farmskih životinja u oktobru. Izrađeno je ukupno osam protokola, za procenu dobrobiti osam kategorija životinja (muzne krave, tovnu junad, telad, ovce, tovljenike, krmače, tovne piliće i kokoške nosilje) uz pisane instrukcije kako primeniti protokole i obaviti procenu dobrobiti na farmi. Nakon naučne provere i usmeravanja od strane *dr Mullan* rad na protokolima je

nastavljen u toku novembra i decembra 2014. godine. Tom prilikom, veterinarski inspektori su testirali protokole na terenu u okviru obavljanja svog redovnog posla, odnosno redovnih kontrola farmi i davali sugestije i preporuke za njihovo unapređenje. Rad na protokolima će se nastaviti u 2015. godini.

ORCA postala član Radne grupe za unapređenje sektora proizvodnje hrane u Srbiji

Septembar 2014.

ORCA je na osnovu dugogodišnje dobre saradnje sa Ministarstvom poljoprivrede i zaštite životne sredine, kao i na osnovu prepoznavanja kvaliteta našeg rada i rezultata koje smo postigli u oblasti dobrobiti farmskih životinja i bezbednosti hrane, prihvaćena kao član **Radne grupe za unapređenje sektora proizvodnje hrane u Srbiji, pri Ministarstvu poljoprivrede i zaštite životne sredine** u avgustu ove godine. Ova radna grupa sastoji se od predstavnika različitih zainteresovanih strana u okviru sektora industrije hrane – proizvođača, prerađivača hrane, otkupljivača, Privredne komore Srbije itd.

Ciljevi radne grupe su uključivanje svih relevantnih zainteresovanih strana u strateške diskusije, strateški razvoj i razvoj politika, proces harmonizacije propisa sa propisima EU, u cilju informisanja i savetovanja Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine u vezi sa strategijama, politikama, sprovođenjem propisa i upravljanja u oblasti proizvodnje i prerade hrane, objekata za proizvodnju hrane, upravljanje sporednim proizvodima životinskog porekla itd. Uključivanje ORCA u ovu radnu grupu, označilo je prepoznavanje dobrobiti životinja kao teme od značaja za sektor proizvodnje i prerade hrane, odnosno važnog faktora kvaliteta i bezbednosti hrane.

ORCA zvanično sertifikovana za vršenje obuka o dobrobiti životinja na osnovu Zakona o dobrobiti životinja

Oktobar 2014.

ORCA je, nakon konkursanja na otvoreni poziv u novembru 2013. godine, zvanično sertifikovana od strane Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine za odobravanje programa i vršenje posebnih obuka na osnovu Zakona o dobrobiti životinja („Sl. glasnik RS“, br. 41/09). Sertifikovani smo za obavljanje sledećih obuka:

- obuka o dobrobiti životinja tokom prevoza
- obuka o dobrobiti životinja tokom obuzdavanja, omamljivanja i klanja;
- obuka o dobrobiti životinja u odgajivačnicama i prodavnicama životinja;
- obuka o dobrobiti životinja u pansionu i prihvatilištu.

Pored prijava za gore navedene obuke, ORCA je kao deo Konzorcijuma koji pored naše organizacije čine još i Bioetičko društvo Srbije i Srpsko udruženje za upotrebu životinja u istraživanju i obrazovanju, poslala prijavu za:

- obuku o dobrobiti oglednih životinja prilikom držanja, reprodukcije, prometa i obavljanja ogleda;

Obuke su namenjene svim licima koja direktno ili indirektno učestvuju u primeni Zakona o dobrobiti životinja (osobe koje rade sa životnjama - prevoznici, klaničari, zaposleni u odgajivačnicama i prodavnicama životinja, učesnici u ogledima u kojima se koriste životinje, radnici u prihvatilištima i pansionima za životinje). Cilj obuka je stručno usavršavanje spomenutih kategorija lica u cilju obavljanja delatnosti u skladu sa Zakonom o dobrobiti životinja, odnosno na način da se životnjama osigura dobra dobrobit, te da se zaštite od nepotrebnog bola i patnje. S tim u vezi, obuke podrazumevaju upoznavanje učesnika sa osnovama dobrobiti životinja, njenim značajem za ekonomski razvoj i zaštitu životne sredine, mehanizmima ostvarivanja dobre dobrobiti u okviru delatnosti kojima se učesnici bave, nacionalnim zakonodavstvom u oblasti dobrobiti životinja, zakonodavstvom Evropske unije, preporukama Svetske organizacije za zaštitu zdravlja životinja (OIE) i važnosti harmonizacije propisa i primene istih.

Sertifikaciju za obavljanje obuka o dobrobiti životinja smatramo priznanjem za naš dugogodišnji rad, ostvarene rezultate i iskustvo u organizovanju obuka za profesionalce, uključivanju domaćih i međunarodnih eksperata iz različitih oblasti u vezi sa dobrobiti životinja i zaštitom prirode, kao i prethodno ostvarenu dobru saradnju sa državnim institucijama.

Obnovljena inicijativa za izmene i dopune Krivičnog zakonika

Decembar 2014

ORCA je decembra ove godine podsetila na inicijativu upućenu Ministarstvu pravde i državne uprave, u vezi unapređivanja krivičnopravne zaštite životinja, odnosno izmene i dopune Krivičnog zakonika Republike Srbije. Inicijativa je usmerena na sveobuhvatnije sankcionisanje ubijanja i zlostavljanja životinja, odnosno stvaranje zakonskih prepostavki za efikasnije sprovođenje propisa.

Inicijativu za **izmene i dopune Krivičnog zakonika**, naša organizacija je pokrenula još 2008. godine u cilju unapređenja krivičnopravne zaštite životinja. Najznačajniji predlozi za izmene i dopune krivičnog zakonika:

1. **Povećati predviđene kazne zatvora** od godinu do tri godine zatvora za zlostavljanje i ubijanje životinje (sada je kazna novčana i do godinu dana zatvora);
2. **Proširiti formulaciju za borbe životinja** tako što se ne bi kažnjavalo samo organizovanje borbi iz koristoljublja;
3. **Definisati napuštanje životinja kao krivično delo**;
4. **Predvideti mogućnost kažnjavanja za pokušaj** izvršenja krivičnog dela ubijanja i zlostavljanja životinja;
5. **Propisati još dve mere obezbeđenja: oduzimanje životinje i zabrana držanja životinje** u slučaju izvršenja krivičnog dela zlostavljanja i ubijanja životinja.

Naša organizacija je za pomenute predloge pribavila široku stručnu podršku 2009. godine kada su usvajane izmene i dopune Krivičnog zakonika. Naime, tada smo u saradnji sa Grupom za evropsko pravo Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu organizovali javnu raspravu i prikupili podršku značajnog broja sudova i tužilaštava (uključujući podršku Republičkog javnog tužilaštva), Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Stalne konferencije gradova i opština, kao i podršku Britanskog kraljevskog udruženja za sprečavanje surovosti prema životnjama i podršku Eurogrup for Animal Welfare koji sarađuje sa poslanicima Evropskog parlamenta.

Podsećamo da je...

2013. godine u Zakon o prekršajima uključen naš predlog za uvođenje dve nove mere bezbednosti - oduzimanje životinje i zabrana držanja životinje u slučaju izvršenja prekršaja u oblasti dobrobiti životinja!

Obnovljena inicijativa za osnivanje Nacionalnog saveta za dobrotit životinja

Decembar 2014.

U svetlu najavljenih izmena i dopuna Zakona o dobrotiti životinja, ORCA je smatrala da je posebno važno da Zakon o dobrotiti životinja predvidi mehanizme

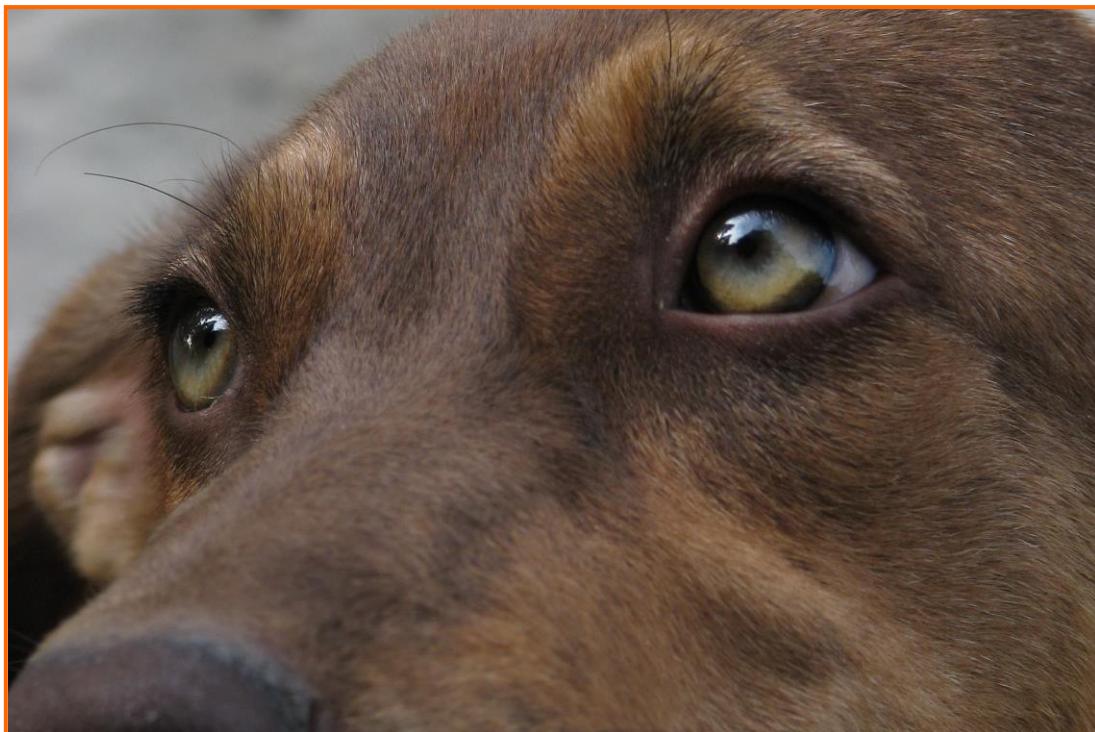
koji obezbeđuju monitoring i strateško planiranje razvoja oblasti zaštite dobrobiti životinja. Drugim rečima smatrali smo da je potrebno predvideti osnivanje Nacionalnog saveta za dobrobit životinja Republike Srbije.

Polazna osnova za definisanje odredbi zakona u vezi sa Nacionalnim savetom treba da bude prethodna verzija Nacrta zakona o dobrobiti životinja, uz određene korekcije u pogledu sastava saveta, broja članova i načina njihovog izbora. Precizni predlog amandmana na tekst Zakona o dobrobiti životinja sa priloženom relevantnom dokumentacijom, poslat je i predstavljen nadležnim organima, uključujući Upravu za Veterinarnu Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine i Kabinet predsednika Vlade, Tim za poljoprivredu. Inicijativa je ocenjena pozitivno.

Podsećamo da ORCA ovu inicijativu vodi od 2009. godine. Naime, Zakon o dobrobiti životinja koji je tada donešen, nije predviđao osnivanje Nacionalnog saveta za dobrobit životinja Republike Srbije. Zbog toga smo nakon njegovog donošenja pokrenuli ovu inicijativu. Osnovna uloga Nacionalnog saveta za dobrobit životinja jeste da kreira sistem dobrobiti životinja u Republici Srbiji kroz izradu i sprovođenje Strategije dobrobiti životinja, odnosno da prati i evaluira implementaciju ove Strategije.

„86% stanovnika Srbije prepoznaće povezanost nasilja prema životinjama i nasilja prema ljudima.“ (IPSOS istraživanje „Stavovi javnosti o dobrobiti životinja“, ORCA i WSPA 2010.)

STOP nasilju prema životinjama!

Zbog čega je ovaj rad važan?

Naučno je utvrđena činjenica da su životinje osećajna bića, u stanju da poput čoveka, osete bol patnju i stres. Zlostavljanje i ubijanje životinja je bitan aspekt nasilja u društvu. Naučna istraživanja su utvrdila povezanost između zlostavljanja životinja i nasilja prema ljudima. Zato je važno prepoznati zlostavljanje životinja kao pokazatelja agresivnog i destruktivnog ponašanja i pravovremeno ga sprečiti, odnosno sankcionisati. ORCA prati primenu propisa u oblasti dobrobiti životinja i nastoji da kroz informisanje, obuke i umrežavanje nadležnih organa, unapredi primenu propisa u ovoj oblasti. Kroz rad **Pravnog savetovališta za zaštitu životinja**, pružamo podršku i podstičemo građanke i građane da prepoznaju i prijave protivzakonito postupanje prema životinjama.

Rad pravnog savetovališta za zaštitu životinja u 2014. godini

Kontinuirano tokom 2014.

Pravno savetovalište za zaštitu životinja, osnovano je 2004. godine sa namerom da doprinese sprečavanju i sankcionisanju slučajeva zanemarivanja i zlostavljanja životinja uz pomoć za to predviđenih zakonskih sredstava. Ovaj cilj postižemo u saradnji sa građanima koji su prisustvovali nasilju prema životnjama i koji su spremni da ove slučajeve prijave i budu njihovi svedoci.

Pravni savet podrazumeva tumačenje zakona, objašnjenje pravnog postupka i predlog postupka. Značaj ovakvog pristupa je u tome što podstiče građane da se lično angažuju na rešavanju pravnih problema vezanih za zaštitu životinja, koristeći se pravnim sredstvima koja im pruža savremeno demokratsko društvo. Na ovaj način pomaže se izgradnja građanske svesti kod pojedinaca koji se obraćaju ORCA, građani se podstiču na aktivizam i osposobljavaju da se samostalno suočavaju sa društvenim problemima, kao i da sa svojim priateljima i susedima podele svoje iskustvo i podstiču i njih na aktivan pristup društvenim problemima u svom okruženju.

Prijave koje najčešće dobijamo su u vezi sa zlostavljanjem (fizičkim, psihičkim ili seksualnim), trovanjem i ubistvom životinja, zanemarivanjem i/ili napuštanjem životinja, različitim sukobima građana u vezi sa životnjama i problemima u vezi sa načinom držanja životinja. Pored toga, građani se javljaju sa pritužbama na rad državnih organa, kao i da prijave organizovanje borbi životinja. ORCA na primljene prijave reaguje u skladu sa posebno utvrđenim protokolom.

Šta je zlostavljanje životinja?

Zlostavljanje životinja jeste svako postupanje ili nepostupanje sa životnjama kojim se namerno ili iz nehata izaziva bol, patnja, strah, stres, povreda, narušava genetska celovitost životinje i izaziva smrt. Obuhvata fizičko, psihičko i seksualno nasilje nad životnjama, zanemarivanje i napuštanje životinja, borbe životinja, kao i neke manje poznate oblike zlostavljanja poput gomilanja životinja (hordašenja).

Od prijava na koje je ORCA reagovala u toku 2014. godine, izdvajamo nekoliko slučajeva koji su privukli najveću pažnju javnosti:

Vojnomedicinska akademija – eksperimenti bez kontrole

April 2014.

U medijima je aprila 2014. godine osvanula vest o projektu u kojem je na Vojnomedicinskoj akademiji u eksperimentalne svrhe trebalo da se koristi osam nemačkih ovčara u vlasništvu Vojske Srbije. Ovi psi zbog starosti više nisu bili u stanju da obavljaju zadatke i trebalo je da odu u „rashod”, kako se zvanično naziva kraj njihovog „radnog veka”.

Povodom sprovođenja ogleda na službenim psima na Vojnomedicinskoj akademiji, ORCA je kao član Etičke komisije ove ustanove, zahtevala **hitnu kontrolu zakonitosti rada Etičke komisije VMA** kroz:

- 1) Kontrolu od strane predstavnika Etičkog saveta za dobrobit oglednih životinja Ministarstva poljoprivrede i
- 2) Inspeksijski nadzor od strane veterinarske inspekcije.

Takođe, ORCA je

- 3) **Postavila pitanje Upravi za veterinu** Ministarstva poljoprivrede da li su dozvole za sporne oglede koji su u toku izdate;
- 4) **Inicirala hitan sastanak Etičke komisije VMA** kao bi se razmatra preko 40 različitih komentara i pitanja kojima se ukazuje na propuste u zahtevima za realizaciju 11 ogleda na životnjama (među kojima je i ogled koji se izvodi na nemačkim ovčarima). Neki od najvažnijih propusta na koje je ukazala predstavnica ORCA u Etičkoj komisiji VMA su:
  - nesastajanje Etičke komisije VMA (Komisija se nije sastajala pune dve godine do kraja februara 2014. godine);
  - započinjanje eksperimenata i pre nego što je izdata dozvola za izvođenje ogleda. Naime, većina ogleda za koje je zatražena dozvola na sednici Etičke komisije krajem februara 2014. godine, započeta je da se sprovodi u 2013. godini;
  - donošenje odluka o odobrenju ogleda (koji je inače već bio u toku) bez glasanja i mimo sednice Etičke komisije, o čemu je predstavnica ORCA usmeno obaveštена;
  - dostavljanje zahteva o odobrenju ogleda koji podnose istraživači Etičkoj komisiji na samoj sednici, što onemogućava njihovu analizu i kritičku ocenu.

Napominjemo da ogled koji bi se izvodio na „rashodovanim“ nemačkim ovčarima **ne bi mogao da dobije dozvolu** Etičke komisije iz razloga što se prema

zakonu, u ogledu mogu koristiti samo psi koji su posebno uzgajani za ovu svrhu (nikako službeni psi, napuštene životinje i slično).

ORCA je najoštrije osudila nevedene protivzakonite postupke i pozvala na hitnu reakciju od strane nadležnih državnih organa. Nakon burne reakcije velikog dela javnosti, planirani eksperiment je i obustavljen.

Brutalno pretučen konj u centru Jagodine

Decembar 2014.

Poslednja u nizu prijava zlostavljanja životinja došla je iz Jagodine, gde je prema navodima prijave koju smo dobili, muškarac u centru Jagodine, naočigled 300 svedoka, brutalno pretukao konja. Slaba životinja je pokušala da skrene, pa se od iznemoglosti srušila, kada je vlasnik počeo da je tuče metalnom šipkom. Scenu nasilja prekinuo je očevidac koji je i sam napadnut.

Povodom slučaja brutalno pretučenog konja u Jagodini, ORCA je podsetila na **inicijativu za izmene i dopune Krivičnog zakonika Republike Srbije** upućenu Ministarstvu pravde još 2008. godine. Inicijativa je usmerena na sveobuhvatnije sankcionisanje ubijanja i zlostavljanja životinja, odnosno stvaranje zakonskih prepostavki za efikasnije sprovođenje propisa.

Prema Krivičnom zakoniku, licu koje je na svirep način zlostavljalo konja, moguće je izreći novčanu kaznu ili kaznu zatvora do godinu dana. Prema iskustvima iz prakse, najveći broj izrečenih sankcija su novčane kazne od nekoliko hiljada dinara i uslovne osude. Takođe, sudu će biti **otežano izricanje mere trajnog oduzimanja životinje, a onemogućeno izricanje mere zabrane držanja novih životinja** – jer Krivični zakonik ne poznaje ove mere obezbeđenja.

„Preko 98% stanovnika Srbije smatra da je važno učiti decu odgovornom odnosu prema životinjama.“ (IPSOS istraživanje „Stavovi javnosti o dobrobiti životinja“, ORCA i WSPA 2010.)

ORCA Obrazovanje

Zbog čega je ovaj rad važan?

Deca i mladi su prirodno zainteresovani za životinje, što ih motiviše na učenje i razvija saosećajnost i odgovornost. Koristeći savremene metode učenja, obrazovanje i vaspitanje o dobrobiti životinja podiže kvalitet nastave i doprinosi formiranju budućih građanki i građana humanog, tolerantnog i demokratskog društva. „ORCA obrazovanje“ je program kojim obezbeđujemo podršku nadležnim institucijama da uključe Obrazovanje i vaspitanje o dobrobiti životinja u nastavne programe, a nastavnicima i vaspitačima da primene sadržaje o dobrobiti životinja u svakodnevnom radu. Kontinuirano pratimo kvalitet i dinamiku razvoja i primene Obrazovanja i vaspitanja o dobrobiti životinja. Cilj „ORCA obrazovanja“ je i unapređivanje nastavnih programa visokoškolskih ustanova – fakulteta veterinarske medicine, biologije, medicine, farmacije, ali i svih drugih koji mogu doprineti razvoju dobrobiti životinja u Srbiji (Učiteljski, Filozofski fakultet, Fakultet političkih nauka).

ORCA sprovedla analizu nastavnog plana i programa srednjih stručnih škola

Jul – avgust 2014.

ORCA je tokom leta obavila istraživanje nastavnog plana i programa srednjih stručnih škola u cilju identifikacije prostora za uključivanje obrazovanja i vaspitanja o dobrobiti životinja u različite predmete. Analizu su sproveli nastavnici i profesori iz oblasti prirodnih i društvenih nauka, jezika, pedagogije i psihologije, uz podršku ORCA. Njihovi zadaci su bili da analiziraju nastavni plan i program srednjih stručnih škola, odnosno razviju ciljeve, zadatke i ishode obrazovanja i vaspitanja o dobrobiti životinja.

Na osnovu ove analize, radna grupa je izradila tekst predloga za uključivanje obrazovanja i vaspitanja o dobrobiti životinja u nastavne planove i programe srednjih stručnih škola, odnosno različite predmete. Ovaj dokument će u daljem procesu biti razvijan u saradnji sa predstavnicima relevantnih zainteresovanih strana.

Kako su sadržaji o dobrobiti životinja okarakterisani kao interdisciplinarna tema, oni, kao takvi - mogu značajno da doprinesu sveobuhvatnosti i bogaćenju većine nastavnih predmeta i relativno se lako mogu inkorporirati u njihove sadržaje kroz kurikularno povezivanje. Ne samo to, sadržaji obrazovanja o dobrobiti životinja dopinose povećanju kvaliteta nastavne metodologije zbog prepoznate prirodne fasciniranosti dece i mlađih životnjama, omogućavajući nastavnicima prezentaciju mnogih nastavnih sadržaja na zanimljiv i stimulativan način.

„50% stanovnika Srbije razmišlja o dobrobiti životinja od kojih potiču mesni proizvodi.“ (IPSOS istraživanje „Stavovi javnosti o dobrobiti životinja“, ORCA i WSPA 2010.)

Pet sloboda na farmi

Zbog čega je ovaj rad važan?

Dobrobit životinja je jedan od ključnih faktora kvaliteta i bezbednosti hrane životinjskog porekla. ORCA podstiče proizvođače i otkupljivače hrane da se aktivno uključe u unapređivanje dobrobiti farmskih životinja i upoznaje ih sa ekonomskim koristima koji iz toga proističu. Povezujemo proizvođače koji poštuju standarde dobrobiti životinja, otkupljivače hrane životinjskog porekla i potrošače. Jačamo svest potrošača o značaju dobrobiti farmskih životinja za kvalitet i bezbednost hrane životinjskog porekla, kao i njihovom pravu na informisanost i mogućnost izbora pri kupovini namirnica životinjskog porekla. Na ovaj način unapređuje se konkurentnost proizvoda životinjskoj porekla i povećava izvoz u zemlje Evropske unije.

Održane obuke farmera o dobrobiti farmskih životinja

Februar - mart 2014.

Organizovali smo obuke farmera i predstavnika udruženja proizvođača hrane životinjskog porekla u Bogatiću i Knjaževcu tokom februara i marta sa ciljem uključivanja farmera u diskusiju vezanu sa prednosti i izazove uvođenja standarda dobrobiti životinja na njihove farme. Obuke su sprovedene u okviru projekta „Dobrobit za sve“ uz podršku Evropske unije i Austrijske razvojne agencije.

Obuke je sprovela prof. dr Marijana Vučinić, profesor na predmetu „Ponašanje dobrobit i zaštita životinja“ na Fakultetu veterinarske medicine Univerziteta u Beogradu. Na obukama je bilo reči o tome šta je dobrobit životinja i zašto nam je potrebna; kako proceniti dobrobit životinja na farmi; obogaćenje sredine – zašto nam trebaju igračke za životinje. Govorilo se o poljoprivrednim praksama koje su važne za ostvarivanje dobre dobrobiti životinja i u kakvoj su oni vezi sa povećanjem proizvodnosti životinja, kao i o ORCA standardima dobrobiti farmskih životinja. Teme su bile posvećene specifičnim kategorijama životinja (goveda, svinje, ovce) i namenjene ciljano držaocima ovih kategorija koji su prisustvovali obukama. Farmeri su na obukama bili veoma motivisani da diskutuju i pitaju o dobrobiti životinja i pokazali su interesovanje za standarde dobrobiti životinja. Naveli su, međutim, da je nedostatak sredstava njihov osnovni problem. Evaluacije učesnika ističu veoma pozitivan utisak koji su na njih ostavile obuke, značaj novih informacija sa kojima su se susreli i želju da se u budućnosti obuke nastave i usmere na pojedine teme koje su njima bile posebno interesantne (ishrana, zaštita životinja od bola, obogaćenje sredine, upravljanje farmom, itd.).

ORCA učestvovala na regionalnom sastanku eksperata u oblasti dobrobiti životinja na zapadnom Balkanu

Februar 2014.

Regionalni sastanak eksperata u oblasti dobrobiti životinja na zapadnom Balkanu, održan je u Hrvatskoj 27. i 28. februara ove godine u organizaciji Hrvatskog veterinarskog instituta i Britanskog kraljevskog društva za sprečavanje okrutnosti prema životnjama – RSPCA (Velika Britanija). Cilj ovog sastanka bilo je okupljanje eksperata iz EU i regionala zapadnog Balkana, radi diskusije i razmene iskustava na temu trenutnih inicijativa u oblasti dobrobiti životinja na

EU i regionalnom nivou, sa posebnim naglaskom na dobrobit farmskih životinja i proizvodnju hrane životinjskog porekla. Učesnici sastanka su uključili predstavnika DG SANCO iz Evropske komisije, predstavnika Svetske organizacije za zdravlje životinja – OIE, zatim predstavnike državnih institucija iz regionalnih, regionalne eksperte, predstavnike industrije hrane, kao i predstavnike civilnog društva. ORCA je na sastanku imala zapaženu prezentaciju o unapređenju stočarske proizvodnje kroz uvođenje standarda dobrobiti farmskih životinja u stočarsku praksu u Srbiji.

Istraživanje stavova potrošača u Srbiji o uticaju standarda dobrobiti farmskih životinja na kvalitet i bezbednost hrane

Februar - mart 2014.

Studija koju smo realizovali o stavovima potrošača o dobrobiti životinja od kojih potiče hrana koju jedemo je prva ove vrste u Srbiji. Ona istražuje svesnost potrošača o uticaju stepena dobrobiti farmskih životinja (prilikom njihovog gajenja, transporta i klanja) na kvalitet i bezbednost proizvoda životinjskog porekla. Ona daje početne odgovore na pitanja: **Ko je, po mišljenju potrošača odgovoran za dobrobit životinja? Koliko potrošači zaista veruju oznakama na proizvodima? Da li su potrošači spremni da plate više za proizvode proizvedene u skladu sa visokim standardima dobrobiti životinja?** Studiju su realizovali istraživači Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu u okviru **ORCA projekta „Dobrobit za sve“ koji su finansirale Austrijska razvojna agencija i Evropska unija**.

Studija je uključila stavove različitih grupa građana – potrošača različite socio-demografske pozadine i životnog stila (urbane majke, ruralne žene, parovi sa decom, starije osobe, mlađi samci, politički aktivni građani, vegetarijanci, itd.). U cilju prikupljanja detaljnijih podataka i sticanja dubljeg razumevanja stavova potrošača, studija je pored kvantitativne, obuhvatila i kvalitativno istraživanje posredstvom fokus grupe. Iz rezultata ovog istraživanja možemo zaključiti do koje mere smo mi kao potrošači svesni svoje odgovornosti i snage u našim rukama – da izborom namirnica za koje ćemo dati novac zapravo kreiramo ponudu proizvoda životinjskog porekla u trgovinskim lancima ili na pijaci i direktno utičemo na dobrobit životinja od kojih ti proizvodi potiču. Rezultati istraživanja mogu biti od koristi svim akterima tržišnog lanca –

Anna Lappe

„Svaki put kada na nešto potrošiš novac, zapravo daješ glas za verziju sveta u kome želiš da živiš.“

primarnim poljoprivrednim proizvođačima (farmerima), otkupljivačima i prerađivačima, trgovinskim lancima, udruženjima potrošača, nadležnim državnim organima i lokalnim samoupravama – koji, svako iz svoje pozicije, utiču na proizvodnju zdrave i bezbedne hrane životinjskog porekla.

Rezultati studije su objavljeni u **publikaciji koju je izdala ORCA** i predstavljeni širem auditorijumu na **prvoj konferenciji o dobropitni farmskih životinja** koju je ORCA organizovala u maju 2014. godine na Poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu, u okviru projekta „Dobrobit za sve“ koji su finansirale Austrijska razvojna agencija i Evropska unija.

Ekonomska analiza uvođenja standarda dobropiti životinja u stočarsku praksu u Srbiji

Mart - maj 2014.

Dobrobit životinja, pored etičkog i pravnog aspekta, ima i svoju ekonomsku dimenziju i može biti tretirana kao ekonomsko pitanje. Cilj ovog istraživanja je bio da pruži odgovor na pitanje **„Da li postoji ekonomsko opravdanje za uvođenje visokih standarda dobropiti životinja na farme u Srbiji i koji su mogući putevi do ovog ambicioznog cilja?“** Da bismo na to pitanje odgovorili, sprovedeli smo ekonomsku analizu isplativosti prilagođavanja objekata i prakse na farmama svinja, goveda i živine ORCA visokim standardima dobropiti farmskih životinja, posmatrano iz perspektive farmera. Istraživanje je sprovela kompanija SEEDEV koju u okviru **ORCA projekta „Dobrobit za sve“ uz podršku Evropske unije i Austrijske razvojne agencije.**

Saša Đurović, držalac živine

„Za mene je dobrobit životinja kvalitetan život životinja koji im pružamo. Što im više pružimo kvalitetnijih uslova života, to će se i nama vratiti kroz ekonomske efekte.“

U pitanju je bilo kompleksno istraživanje koje je obuhvatilo 3 faze: (1) Analiza dodatnih troškova uvođenja i implementacije visokih standarda dobropiti životinja za proizvođače; (2) Analiza cenovne i prodajne strategije koja bi trebala da se sproveđe za proizvode sa dodatnim standardom, odnosno odgovor na pitanje koliki je trošak tih promena u odnosu na postojeće prodajne i cenovne strategije; i (3) Kolika bi bila cena sertifikacije. Istraživanje je uključilo terensko istraživanje na malim, srednjim i velikim farmama gde su popunjavani posebno

za tu nameniu izrađeni upitnici, koji su sadržali pitanja o tipu proizvodnje; broju životinja; investicijama – u cilju dobijanja odgovora na pitanje koliko farmer treba da uloži novca da bi dostigao standarde; proizvodnost – u cilju procene promena u proizvodnosti životinja ukoliko se standardi primene. Istraženi su i stavovi farmera na temu uvođenja visokih standarda dobrobiti životinja i predložene potencijalne šanse u primeni ovog inovativnog pristupa u Srbiji.

Rezultati ovog istraživanja, prvog u Srbiji na temu ekonomске isplativosti uvođenja visokih standarda dobrobiti životinja, objavljeni su u **publikaciji koju je izdala ORCA** i predstavljeni širem auditorijumu na **prvoj konferenciji o dobrobiti farmskih životinja** koju je ORCA organizovala u maju 2014. godine na Poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu, u okviru projekta „Dobrobit za sve“ koji su finansirale Evropska unija i Austrijska razvojna agencija.

ORCA učestvovala na AssureWel radionici u Engleskoj

April 2014.

Tokom 28-29. aprila ove godine, učestvovali smo na prvoj međunarodnoj radionici projekta „AssureWel“ u Horšamu u Engleskoj. Cilj ove radionice bio je da okupi organizacije iz Evrope koje imaju razvijene sertifikacione šeme koje se tiču dobrobiti životinja u oblasti proizvodnje hrane i pokrene diskusiju u vezi sa tehničkim aspektima ovih sertifikacionih šema, izazova i mogućnosti, kao i da pokrene saradnju između ovih aktera. Učesnici su uključili važne međunarodne zainteresovane strane iz ove oblasti – sertifikacione šeme „Freedom Food“ (RSPCA, Velika Britanija), Label Rouge Poultry (Synalaf, Francuska) „Red Tractor Assurance“ (Velika Britanija), „Animal Welfare Approved“ (Sjedinjene američke države); kao i organizacije civilnog društva iz Holandije, Danske, Velike Britanije i Austrije. Teme radionice obuhvatile su: sličnosti i razlike između sertifikacionih šema u Evropi, zajedničke probleme i načine njihovog rešavanja, najbolje prakse, ciljeve i aktivnosti na kojima je potrebno raditi u budućnosti. Poseban prostor radionice posvećen je korišćenju mera zasnovanih na ishodima dobrobiti životinja prilikom procene dobrobiti životinja na farmi, odnosno njihovo uključivanje u sertifikacione šeme. Ovo je ujedno i osnovni cilj „AssureWel“ projekta (2010-2015) koji zajedno sprovode Britansko kraljevsko društvo za sprečavanje okrutnosti prema životnjama – RSPCA, organizacija „Soil Association“ i Univerzitet u Bristolu (Velika Britanija).

Procena dobrobiti životinja korišćenjem mera zasnovanih na ishodima dobrobiti je naučni metod direktnе opservacije životinja radi procene njihovog zdravlja,

fizičke kondicije i ponašanja. ORCA je ove mere uključila u procenu stanja dobrobiti životinja u Srbiji koje je sprovedla 2011. godine u okviru projekta „Standardi dobrobiti farmskih životinja u Srbiji“ (2011-2012), koji je finansirala Evropska unija. Tom prilikom obučili smo 10 veterinara i inženjera stočarstva za primenu ovih mera prilikom procene dobrobiti goveda, svinja, ovaca i brojlera na farmi. U toku 2014. godine išli smo korak dalje, te smo u okviru projekta „Dobrobit za sve“ (2013-2014), koji su finansirale Evropska unija i Austrijska razvojna agencija obučili 30 veterinarskih inspektora i predstavnika poljoprivrednih stručnih i savetodavnih službi za primenu ovih mera. ORCA je na radionici prezentovala svoje aktivnosti na ovom polju, kao i naše napore u oblasti primene standarda dobrobiti farmskih životinja u Srbiji.

Održana prva konferencija o socio-ekonomskim aspektima dobrobiti farmskih životinja u Srbiji

Maj 2014.

Ove godine, učestvovali smo na najposećenijem poljoprivrednom događaju u Srbiji i jednom od najvećih u regionu - Poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu. Tamo smo 21. maja održali konferenciju pod nazivom „Dobrobit za sve - Socio-ekonomski aspekti dobrobiti životinja u Srbiji“. Cilj konferencije je bio da odgovori na sledeća pitanja: „Kako dobrobit farmskih životinja doprinosi profitu? Kakvo je stanje dobrobiti životinja u Srbiji i da li se isplati primeniti visoke standarde dobrobiti životinja u proizvodnji hrane? Šta o ovoj temi misle farmeri, a šta potrošači?“ Konferencija je održana u okviru **ORCA projekta „Dobrobit za sve“ uz podršku Evropske unije i Austrijske razvojne agencije**.

Predavači na konferenciji bili su:

- *Denis Simonin*, jedinica za dobrobit životinja pri DG SANCO, Evropska komisija – govorio je o Strategiji dobrobiti životinja Evropske unije 2012 – 2015;
- *David Pritchard*, konsultant, nauka i praksa dobrobiti životinja, Velika Britanija – govorio je o ekonomskim aspektima dobrobiti farmskih životinja i načinima na koji se oni ostvaruju u zemljama Evrope;
- *Goran Živkov*, SEEDEV – prezentovao je rezultate ekonomske analize uvođenja standarda dobrobiti životinja u stočarsku praksu u Srbiji;
- *Dr Žaklina Stojanović, Dr Sanja Mitić i Dr Galjina Ognjanov*, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu – prezentovale su rezultate Istraživanja stavova potrošača u Srbiji o uticaju standarda dobrobiti farmskih životinja na kvalitet i bezbednost hrane;

- *Vladimir Čurila*, vlasnik sertifikovane farme za proizvodnju jaja u skladu sa standardima dobrobiti koka nosilja „Luneta”, Hrvatska – govorio je o ekonomskim aspektima primene visokih standarda dobrobiti koka nosilja u proizvodnji jaja i u svojoj prezentaciji ponudio konkretne ekonomske pokazatelje isplativosti ovakve proizvodnje;

Pored gore navedenih predavanja, predstavnik ORCA je prezentovao rezultate projekta "Dobrobit za sve" i napore ORCA u razvoju visokih standarda dobrobiti farmskih životinja u Srbiji. Konferenciju je podržalo Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine, a posetili su je brojni domaći i međunarodni posetnici – farmeri i proizvođači hrane životinjskog porekla, predstavnici industrije hrane, veterinarskog sektora, civilnog sektora, kao i predstavnici medija. Naše kolege iz regionala – predstavnici fakulteta veterinarske medicine is Skoplja i Veterinarskog instituta iz Zagreba bili su pristuni, kao i predstavnik Britanskog kraljevskog društva za sprečavanje okrutnosti prema životnjama – RSPCA (Velika Britanija), organizacije sa kojom ORCA ima dugogodišnju uspešnu saradnju.

Posetnici su bili veoma zainteresovani da čuju više o metodologiji sprovedenih istraživanja, projektu ORCA i naročito o iskustvu iz Hrvatske koje je pokazalo da je moguće uvesti visoke standarde dobrobiti farmskih životinja i istovremeno doneti profit za farmera. Diskusija je bila prvi korak ka uključivanju svih relevantnih zainteresovanih strana – institucija, predstavnika sektora proizvodnje i prerade hrane, otkupljivača i predstavnika civilnog sektora u proces unapređenja standarda dobrobiti farmskih životinja u Srbiji.

Snimljen dokumentarni film o unapređenju standarda dobrobiti farmskih životinja u Srbiji

Decembar 2014.

Dokumentarni film u trajanju od 20 minuta, snimljen je u okviru **ORCA projekta „Dobrobit za sve“ koji su finansirale Evropska unija i Austrijska razvojna agencija**. Film je sniman tokom trajanja projekta, prati njegove aktivnosti, te istražuje socio-ekonomske aspekte unapređenja dobrobiti životinja na nivou farme, naslanjajući se na istraživanja i stavove potrošača i snažno naglašava ulogu veterinarskih inspektora i poljoprivredne stučne službe u procesu primene standarda dobrobiti farmskih životinja i podrške farmerima da iste sprovedu.

Postavljen novi web sajt „Bezbednost hrane“

Decembar 2014.

Krajem godine, postavili smo novi web sajt „Bezbednost hrane“ - <http://bezbednostrane.orca.rs/>. Sajt je izrađen u okviru **ORCA projekta „Dobrobit za sve“ koji su finansirale Evropska unija i Austrijska razvojna agencija**, a njegov cilj je da javnosti približi odakle dolazi hrana životinskog porekla koju jedemo, značaj dobrobiti životinja za bezbednost i kvalitet hrane kao i moć naših potrošačih odluka i navika u kreiranju tržišne ponude.

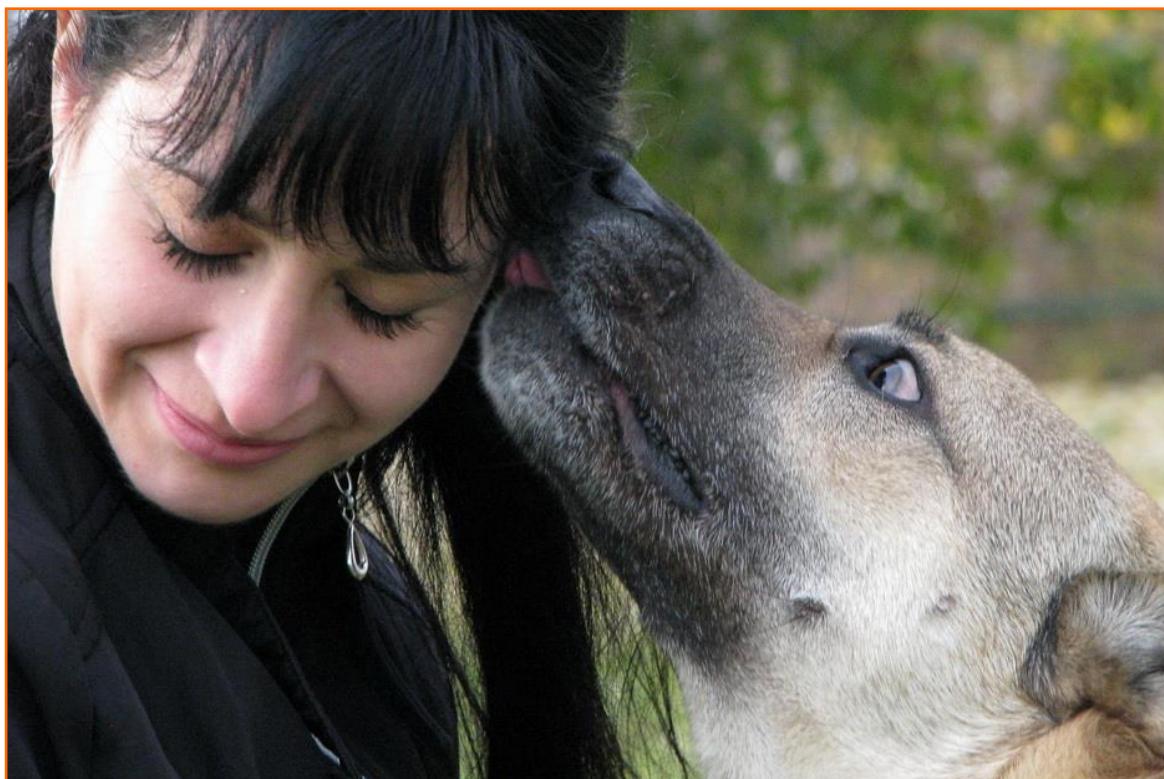
ORCA poklonila partnerskim opštinama nameštaj i kompjutersku opremu za opremanje kancelarija za rad na podršci građanima u oblasti unapređenja stočarstva

Decembar 2014.

Krajem godine, opremili smo pet kancelarija u lokalnim samoupravama sa ciljem podrške njihovom radu sa poljoprivrednim proizvođačima u oblasti unapređenja stočarstva i dobrobiti farmskih životinja. Kancelarije lokalnih samouprava Zaječar, Sremska Mitrovica, Bogatić, Knjaževac i Mali Zvornik dobile su kompjutersku opremu i kancelarijski nameštaj. Sredstva za kupovinu opreme i nameštaja obezbedile su **Evropska unija i Austrijska razvojna agencija u okviru ORCA projekta „Dobrobit za sve“**. Cilj ovog projekta je bio unapređenje stočarske proizvodnje u dunavskom regionu kroz uvođenje standarda dobrobiti farmskih životinja u stočarsku praksu u Srbiji.

„Spasila sam mu život, a onda je on spasio moj“. (Milena za svog za svog 9 godina starog psa Martina, ORCA izložba mešanaca, 4. novembar 2012.)

DOM UMESTO AZILA

Zbog čega je ovaj rad važan?

Prisustvo napuštenih životinja u urbanim i ruralnim sredinama predstavlja jedan od najznačajnijih komunalnih problema sa kojima se suočavaju lokalne samouprave u Srbiji. ORCA pruža podršku lokalnim institucijama u izradi i sproveđenju programa humane i efikasne kontrole populacije napuštenih životinja i prati sproveđenje javnih politika i propisa u ovoj oblasti. Program „Dom umesto azila“ je namenjen vlasnicima pasa i mačaka u cilju jačanja odgovornog vlasništva kroz informisanje, obrazovanje i podršku, a takođe insistira na aktivnom uključivanju veterinara i organizacija civilnog društva u promovisanje odgovornog vlasništva i rešavanje problema napuštenih životinja.

Rad servisa za udomljavanje i izgubljeno-nađeno u 2014.

Kontinuirano tokom 2014.

ORCA ne poseduje prihvatiliste, zbog čega ne može direktno zbrinuti životinje, ali kroz posrednički servis za udomljavanje životinja koji se nalazi na našoj web stranici, omogućavamo građanima da besplatno oglase napuštene životinje kojima je potreban dom, kao i životinje koje su izgubili ili pronašli. Putem stalnog kontakta sa građanima kroz ovaj posrednički servis, u prilici smo da spajamo ljude koji žele da poklone životinju, sa ljudima koji žele da je usvoje.

U 2014. godini, postavili smo preko 200 oglasa građana za udomljavanje napuštenih životinja i oko 25 oglasa koji su se ticali izgubljenih, odnosno pronađenih ljubimaca. Korisnicima našeg oglasnog prostora davali smo informacije i savete o tome koje korake da preduzmu ukoliko pronađu napuštene životinje na ulici, šta da rade u slučaju da životinja ima vlasnika, kako da pokušaju da sami udome napuštenu životinju, kako da proocene da li životinju daju u dobar „zauvek dom” i slično. Zainteresovani građani mogli su od nas da preuzmu posebno izrađene dokumente za pomoć u udomljavanju napuštene životinje koju su pronašli na ulici: Preporuke ORCA za udomljavanje životinja; kontakte za postavljanje oglasa; kao i primer plakata za udomljavanje životinja i oglašavanje izgubljenih/nađenih pasa.

Izložba mešanaca 2014.

Decembar 2014.

„Svaki mešanac je poseban, a samo jedan je najmešanac“

U nedelju, 7. decembra 2014., Organizacija za poštovanje i brigu o životinjama - ORCA organizovala je Veliku godišnju izložbu pasa mešanaca u okviru 55. Međunarodne izložbe pasa svih rasa – CACIB Beograd na Beogradskom sajmu. Održavanje izložbe omogućio je **TRAINER** hrana za pse. Za ORCA je čast što je izložbu podržao ovaj proizvođač hrane, jer on svoje proizvode ne testira na životinjama!

Ovogodišnjom izložbom pasa mešanaca želeti smo da ukažemo na značaj odgovornog vlasništva, kao dela kulture življenja čoveka i njegovih ljubimaca. Odgovorno vlasništvo znači brigu o potrebama kućnog ljubimca, a podrazumeva i

obavezno obeležavanje, vakcinaciju i sterilizaciju životinje. Na ovaj način odgovoran vlasnik doprinosi i rešavaju mnogobrojnih društvenih problema, kao što su: problem napuštenih životinja, prenošenje zoonoza, ugrožavanje bezbednosti, zlostavljanje životinja i slično. Izložbom mešanaca želimo da pokažemo koliko su mešanci posebni i šarmatni, kao i da podstaknemo buduće odgovorne vlasnike da usvoje baš mešanca.

Domaćin ovogodišnje izložbe bio je **Svetozar Cvetković**, naš poznati glumac.

Specijalni gost izložbe bio je mešanac **Šiba** koji je javnosti postao poznat nakon niza akcija spasavanja unesrećenih ljudi. Jedna od poslednjih akcija o kojoj su pisali mediji je akcija spasavanja monahinje, koju su nakon nekoliko dana od nestanka, zahvaljujući Šibi, pronašli pripadnici Gorske službe spasavanja Srbije u jami dubokoj 12 metara.

Učesnici izložbe su imali priliku da ovekoveče ovaj dan jednim „Profi photo session-om”, a fotografije su nakon izložbe postavljene na ORCA *facebook* stranici i mogle su besplatno da se preuzmu.

Žiri u sastavu: **Biljana Srbljanović** - spisateljica i rediteljka, dr **Vladimir Magaš** - doktor veterinarske medicine i **Goran Vuković** - međunarodni kinološki sudija odabrali su mešance koji najvernije opisuju sledeće titule:

Najveći kicoš - Pas koji posebnu pažnju poklanja svom držanju i fizičkom izgledu, lep, otmen, gord i pomalo uobražen. Ove godine, kategoriju kicoša, žiri je podelio na malog i velikog kicoša.

❖ PAS **RUDIŠA**, VLASNICA: **SOFIJA MARJANOVIĆ**

Najumiljatija mešanka - Sladak, prijemčiv i neobično nežan pas. Druželjubiv i uporan u ostvarivanju kontakta.

❖ PAS **TARA IZ PRIHVATILIŠTA DRAŽEVAC**

Najglasniji mešanac - Pas prodornog laveža koji nikada ne prestaje

❖ PAS **REKS**, VLASNICA: **ANĐELA VUJOVIĆ**

Najčupavija mešanka - Pas koji se može pohvaliti veoma upadljivom frizurom kod koje svaka dlaka vodi svoju politiku.

❖ PAS **ASTRA**, VLASNICA: **DUŠICA KOSAČEVIĆ**

Najklempaviji mešanac - Pas velikih i lepih ušiju, podložnih zakonu gravitacije

❖ PAS **TOMA IZ PRIHVATILIŠTA DRAŽEVAC**

Najneposlušnija mešanka - Pas koji je pogazio sva pravila škole lepog ponašanja i sa čijim vlasnikom sigurno saosećaju svi učesnici ove izložbe

❖ **PAS KIKI, VLASNICA: SANDA MANUT**

Najplemenitiji pogled - Pas sa velikim, toplim očima koji odišu dobrotom i pitomošću

❖ **PAS ŽULE, VLASNICA: JANA VUKADIN**

Najlepši rep - Pas sa lepim i negovanim repom koji se 'dobro' drži, ponosno pokazuje i veselo vrti

❖ **PAS ASTOR, VLASNICA: SVETLANA PETENLIŠEK**

Najlepši par dete i ljubimac - Par koji pleni uzajmnom ljubavlju

❖ **PAS AMBRA, VLASNIK: DEJAN VUJOVIĆ**

Najsličniji lik - Pas koji najviše liči na svog vlasnika

❖ **PAS BELLA, VLASNICA: SANDRA STAKIĆ**

Naj e-mešanac - najfotogeničniji mešanac koji je osvojio najviše lajkova fanova ORCA Facebook stranice!

❖ **PAS MIRKO, VLASNICA: OLGICA JOVIČIĆ**

Najplemenitija priča - sudbina psa i njegove vlasnice koja je osvojila srca volontera ORCA i publike.

❖ **PAS LINDA, VLASNICE: OLGA POLAK**

Linda je pas koji je spašen iz poplave u Obrenovcu, bila je u vodi vezana kanapom od pola metra, tada kao i čitavog života, prošla je mnogo batina i muka, i poplava joj je došla kao spas i šansa za novi život. I bez obzira na sve loše što je prošla, raduje se svim ljudima, i najumiljatiji je pas na svetu! Linda je privremeno smeštena kod jedne dobre žene u dvorištu, ali pošto dolazi zima, treba joj drvena kućica ili još bolje novi dom i ljubav zauvek, i da ostatak života provede drugačije i mnogo lepše nego sada.

Volonteri ORCA dodelili su titulu mešanki koja se njima najviše dopala. Titulu je poneo:

❖ **PAS LINDA, VLASNICA: OLGA POLAK**

NAJMEŠANKA 2014.

Mešanac koji je sam za sebe izložba u malom, to je pas koji najlegitimnije odražava sve osobine mešanca, a koji je zadržao svoj unikatan šarm

PAS MALENA, VLASNICA: DANIJELA STANIĆ

Pobednici su dobili pehare i medalja, kao i naročito vredne i korisne nagrade koje su im ove godina pripremio TRAINER. Svi posetnici izložbe mešanaca dobili su poklon paket sa vrhunskom TRAINER hranom za pse i šarmantnu ORCA maramu, koju će njihov ljubimac s ponosom nositi u šetnji.

„35% stanovnika Srbije bi kupovalo proizvode koji nisu testirani na životinjama“ (IPSOS istraživanje „Stavovi javnosti o dobrobiti životinja“, ORCA i WSPA 2010.)

OGLEDALO ODGOVORNOSTI

Zbog čega je ovaj rad važan?

Danas se, širom sveta, u laboratorijskim ogledima koristi preko 100 miliona životinja godišnje. „Međunarodno prepoznato 3R pravilo, korisna je vodilja za korišćenje oglednih životinja u nauci“ (OIE TAHC, 2009). Program „OGLEDalo odgovornosti“ realizujemo kroz saradnju sa učesnicima u sprovođenju ogleda sa ciljem ostvarivanja dobrobiti oglednih životinja i dosledne primene „3R pravila“. Takođe, pružamo podršku nadležnim institucijama u izradi i sprovođenju javnih politika i propisa u oblasti dobrobiti oglednih životinja, odnosno pratimo njihovo sprovođenje.

Učešće ORCA u radu Etičkih komisija i Etičkog saveta u 2014.

Kontinuirano tokom 2014.

Zakonom o dobrobiti životinja („Službeni glasnik RS”, broj 41/2009) propisana je obaveza Ministra poljoprivrede da osnuje je **Etički savet za dobrobit oglednih životinja**. Etički savet, između ostalog: daje savete iz etike i dobrobiti životinja prilikom sprovođenja ogleda i genetskih modifikacija i manipulacija životinja; daje stručna mišljenja o etičkoj i naučnoj opravdanosti obavljanja ogleda, kao i prekida ogleda na životnjama; daje savete radi usaglašavanja rada etičkih komisija za zaštitu dobrobiti oglednih životinja; daje stručna mišljenja o izvođenju specifičnih i invazivnih ogleda; učestvuje u razvoju i promovisanju alternativnih metoda obavljanja ogleda.

Pored Etičkog saveta koji osniva Ministar poljoprivrede, svaka naučnoistraživačka organizacija mora osnovati **Etičku komisiju za zaštitu dobrobiti oglednih životinja**. Etička komisija, između ostalog: utvrđuje način sprovođenja ogleda na životnjama, u skladu sa Zakonom o dobrobiti životinja; obavlja stručnu kontrolu nad sprovođenjem ogleda na životnjama; organizuje obuku lica koja sprovode oglede na životnjama; daje stručna mišljenja ministru o etičkoj i naučnoj opravdanosti sprovođenja ogleda.

ORCA putem svojih predstavnika, od 2005. godine aktivno učestvuje u radu većeg broja etičkih komisija koje odlučuju o opravdanosti izvođenja ogleda na životnjama, pri više fakulteta Univerziteta u Beogradu (Medicinskog, Biološkog, Poljoprivrednog i Farmaceutskog fakulteta), kao i etičkih komisija pojedinih naučno-istraživačkih ustanova, poput Vojnomedicinske akademije, Instituta za primenu nuklearne energije – INEP i Instituta za virusologiju, serume i vakcine – „Torlak“. Od ove godine, postali smo i član etičke komisije Instituta za poljoprivredu.

„3R pravilo“ je međunarodno prihvaćeno načelo za humano korišćenje životinja u ogledne svrhe i podrazumeva zamenu i smanjenje broja oglednih životinja koje se koriste u ogledima, kao i usavršavanje oglednih procedura. Pored značaja za dobrobit životinja, „3R pravilo“ doprinosi kvalitetu ogleda.

Pored toga, ORCA je na poziv Ministarstva poljoprivrede, šumarstava i vodoprivrede uključena u rad nacionalnog Etičkog Saveta za dobrobit oglednih životinja i od 2009. godine ima svog predstavnika u Savetu.

Svake godine, etičke komisije pri fakultetima i naučnoistraživačkim ustanovama dobijaju zahteve za odobravanje radova koji uključuju korišćenje oglednih životinja. Uloga ORCA je da kroz postavljanje pitanja i predlaganje rešenja koja uključuju smanjenje i/ili zamenu oglednih životinja alternativnim metodama, postakne bolju primenu etičkih principa pri donošenju odluka o odobravanju ogleda na životnjama i dosledno sprovođenje „3R pravila“.

Sprovedeno istraživanje o korišćenju oglednih životinja u radu obrazovnih i naučno-istraživačkih institucija

Jul 2014.

Tokom druge polovine godine, sproveli smo istraživanje o **korišćenju oglednih životinja u radu obrazovnih i naučno-istraživačkih institucija**. Cilj ovog istraživanja bilo je sveobuhvatno sagledavanje stanja u ovoj oblasti, pa smo s tim u vezi, relevantnim obrazovnim i naučno-istraživačkim institucijama uputili dopise sa propratnim upitnicima u kojima se od njih traži da odgovore na pitanja o korišćenju oglednih životinja, dobrobiti oglednih životinja koje koriste i načinu rada njihovih etičkih komisija za zaštitu oglednih životinja, kao i da dostave relevantna dokumenta. Pored toga, obavili smo razgovore sa članovima Etičkih komisija – laicima koji su učestvovali u njihovom radu, kako bi nam ukazali na probleme i izazove sa kojima se suočavaju.

Istraživanje nam je ukazalo na pojedine česte probleme u radu etičkih komisija za zaštitu oglednih životinja koji su zajednički većini etičkih komisija. Većina ovih problema se ponavlja još od 2011. godine kada smo prvi put radili istraživanje ovog tipa: neupućenost mnogih članova etičkih komisija u uloge tog tela, a naročito nejasna je uloga i važnost laika u ovom procesu; nedovoljno poznavanje 3R pravila, kao i alternativa u širem smislu, zbog čega izostaje i uloga etičkih komisija u promociji alternativa; čest izostanak etičkih diskusija, odnosno fokusiranje na naučne umesto etičkih aspekata ogleda; nedovoljna edukovanost istraživača o potrebi i proceduri podnošenja zahteva za rad na oglednim životnjama; retko održavanje sastanaka Etičke komisije; često odobravanje ogleda pre otklanjanja svih nejasnoća; situacije u kojima su istraživači istovremeno i članovi Etičkih komisija koji donose odluku o odobravanju ogleda. Rešavanju ovih problema i unaređenju mehanizma funkcionisanja Etičkih komisija potrebno je posvetiti punu pažnju u narednom periodu.

„**Priroda nije mesto koje posećujemo. Ona je dom.**“ (Gary Snyder)

ZAŠTITA STANIŠTA I VRSTA

Zbog čega je ovaj rad važan?

Neumereno korišćenje divljih vrsta i njihovih staništa, jedan je od glavnih uzroka iščezavanja iz prirode brojnih vrsta životinja i biljaka. Ovaj program se fokusira na istraživanje i razvoj preporuka za mere zaštite vrsta i staništa u Srbiji, učestvujući na taj način u pripremi zemlje za razvijanje i primenu Natura 2000 mreže zaštićenih područja u Srbiji i obezbeđivanju naučno utvrđenih činjenica od značaja za zaštitu prirode. Dodatno, ORCA sprovodi aktivnosti u vezi sa jačanjem kapaciteta državnih institucija nadležnih za primenu propisa o zaštiti prirode i značajan smo predstavnik sektora civilnog društva u procesu primene CITES konvencije u Srbiji.

Razvijene preporuke za zaštitu slepih miševa u poljoprivrednim predelima u Srbiji

Januar – jul 2014.

Na osnovu istraživanja prisustva i nivoa aktivnosti vrsta slepih miševa u odnosu na različite tipove staništa, sprovedenog u periodu avgust – oktobar 2013. godine u okviru projekta „**Zaštita slepih miševa i značajnih staništa u poljoprivrednom predelima u Srbiji**“ koji finansira Raford fondacija, razvijene su opšte preporuke za zaštitu slepih miševa u poljoprivrednim predelima u Srbiji. Preporuke su predstavljene relevantnim institucijama zaduženim za zaštitu prirode u zemlji i započeti su razgovori o razvoju konkretnih mera i aktivnosti usmerenih ka zaštiti biodiverziteta, a naročito slepih miševa u poljoprivrednim predelima.

Pored izrade preporuka, u ovom periodu sprovedene su i aktivnosti usmerene na podizanje svesti u lokalnim zajednicama o značaju koji slepi miševi imaju za agroekosisteme, razvijajući i distribuirajući edukativni štampani materijal. Održane su i radionice za nastavnike u kojima su uz sadržaje o dobrobiti životinja prenešene i osnovne informacije o značaju i zaštiti slepih miševa u Srbiji.

Preporuke za zaštitu slepih miševa u poljoprivrednim predelima u Srbiji su najznačajniji rezultat ovog projekta, a ovaj i drugi rezultati predstavljaju odličnu osnovu za razvijanje znanja o slepim miševima i adekvatnih agro-ekoloških mera koje će biti usmerene na njihovu zaštitu, kao i zaštitu drugih divljih vrsta koje dele stanište sa njima u poljoprivrednom predelu.

ORCA na međunarodnim konferencijama o zelenoj energiji

Oktobar 2014.

Efekti klimarskih promena sve su zapaženiji u svetu, a zabrinutost u vezi sa globalnim zagrevanjem je u porastu. „**Do 2020. godine 37% ukupne električne energije u Srbiji treba da bude poreklom iz obnovljivih izvora**“ (Nacionalni akcioni plan za obnovljive izvore energije). U želji da doprinesemo smanjenju efekata klimatskih promena pokrenuli smo inicijativu za uspostavljanje modela energetskih zadruga u Srbiji.

Energetske zadruge predstavljaju udruženja pojedinaca, privrednika, institucija i drugih zainteresovanih strana iz lokalnih zajednica, koji udružuju sopstvene

finansijske i materijalne resurse, kako bi uspostavili vlasništvo nad proizvodnjom energije iz lokalnih obnovljivih izvora energije. Takvim sistemom se stvara veća energetska bezbednost i sprečava se energetsko osiromašenje koje nastaje zbog visokih cena nekontrolisane i/ili uvezene energije.

Ova tema nova je u Srbiji, međutim, energetske zadruge već značajno doprinose portfoliju proizvodnje energije iz obnovljivih izvora u Belgiji, Francuskoj, Italiji, Danskoj, Nemačkoj i Holandiji, a postaju sve značajnije i u Španiji. Grčka i Hrvatska su u ranoj fazi razvoja takve vrste građanskog preduzetništva za energiju. Kako bismo pokrenuli razvoj energetskih zadruga u Srbiji odlučili smo da se povežemo sa **Evropskom federacijom građanskih grupa i zadruga za obnovljive izvore energije - REScoop.eu**, zbog čega smo posetili njihovu godišnju skupštinu, održanu u Francuskoj od 2-3. oktobra ove godine, koja je ujedno bila i konferencija o građanskim energetskim inicijativama. Nakon ovog događaja, posetili smo i Konferenciju o energetskim zajednicama u Evropi, održanu u Belgiji od 5-6. oktobra. Na ovim događajima uspešno smo uspostavili saradnju sa predstavnicima *REScoop.eu* i pojedinačnih zadruga, koja podrazumeva zajedničko učešće na projektima usmerenim ka razvoju energetskih zadruga i/ili građanskih inicijativa u Srbiji. Saradnja je ostvarena i sa drugim međunarodnim organizacijama i mrežama - *Youth Network for Sustainable Energy* i *European Regional Framework for Cooperation*, sa kojima je potpisano pismo o namerama za saradnju i zajedničko učešće u projektima.

IV „Green-Go“ takmičenje kratkometražnog filma

Decembar 2014.

Uključili smo se u decembru ove godine u akciju organizacije *CEEweb for Biodiversity*, čiji smo članovi i pozvali zainteresovane građane da se uključe u IV „Green-Go“ takmičenje kratkometražnog filma. Preko 100 autora filma se nadmetalo u kreiranju kreativnih, šokantnih i/ili zanimljivih kratkometražnih filmova u sledeće tri kategorije: (1) Priroda radi za nas! – prikaz načina na koji priroda radi za nas i šta bi se desilo da nemamo usluge prirode; (2) Hraniti svet na održiv nacin – slavimo međunarodnu godinu porodične poljoprivredne proizvodnje – sa ciljem prikazivanja znacaja porodičnih farmi, tradicionalnih poljoprivrednih praksi, i potrebe za održivom poljoprivredom i odgovornim potrošackim izborima; i (3) Borba protiv klimatskih promena prirodnim rešenjima – prikaz na koji način su klimatske promene opasne, kako se možemo boriti protiv njih uz pomoć jednostavnih, prirodnih rešenja i kakva rešenja već postoje u svetu.

„91% stanovnika Srbije smatra da zaštiti životinja u Srbiji treba posvetiti veću pažnju.” (IPSOS istraživanje „Stavovi javnosti o dobrobiti životinja“, ORCA i WSPA 2010.)

OSTALE AKTIVNOSTI ORCA U 2014.

Pomoć tokom poplava 2014.

Maj 2014.

Hiljade ljudi su bile pogodjene posledicama katastrofalnih poplava koje su se dogodile u maju ove godine. Oni su izgubili svoje domove, useve, stoku. Država i lokalna samouprava nisu bili pripremljeni za obim ove nepogode koja je premašila istorijske nivoe. Posebno negativan aspekt upravljanja u toku poplave, bilo je odsustvo bilo kakvih mera zaštite stočnog fonda. Farmske životinje, koje predstavljaju osnovnu jedinicu prihoda za mnoga seoska domaćinstva, ostavljene su da se udave ili eventualno budu evakuisane od strane svojih vlasnika ili volonterskih grupa. Kao rezultat veliki broj farmskih životinja je nastradao u poplavama.

Kako bismo pomogli ruralnim domaćinstvima u danima nakon poplava, sproveli smo dve vrste aktivnosti za koje smo identifikovali najveće potrebe: (1) informisanje i edukacija građana kako da postupaju sa svojim životinjama u danima nakon poplava i (2) pružanje direktnе finansijske pomoći u vidu hrane, vitamina i medikamenata za farmske životinje u najugroženijim domaćinstvima. Sredstva za sprovođenje aktivnosti obezbedilo je **Britansko kraljevsko društvo za sprečavanje okrutnosti prema životnjama – RSPCA (Velika Britanija)**.

U danima nakon poplava, potrudili smo se da građanima obezbedimo ključne informacije kako da adekvatno reaguju ukoliko se nađu u situaciji vanredne opasnosti i zaštite život i dobrobit ljudi. Vlasnici životinja, ali i najšira javnost, bili su naročito osetljivi i prijemčivi za bilo kakav vid informacija distribuiran na ovu temu, nakon nesreće koju su preživeli. U svrhe informisanja i edukacije građana kako da postupaju sa svojim životinjama u danima nakon poplava, radi očuvanja njihovog zdravlja i dobrobiti, distribuirali smo četiri tipa letaka: (1) kako zaštитiti život i dobrobit ljudi; (2) kako zaštитiti život i dobrobit farmskih životinja; (3) kako se ponašati prilikom susreta sa zmijom (kako prepoznati da li je otrovna ili ne, kako postupati u cilju zaštite života i dobrobiti zmije); i (4) kako postupiti ukoliko je vašu životinju ujede zmija koja može biti otrovna. Cilj ovih letaka je upoznavanje što većeg broja građana sa važnim informacijama koje ih mogu pripremiti da adekvatno reaguju i zaštite svoje životinje ili povećaju šanse njihovog preživljavanja u prvim momentima opasnosti, kao i da zaštite divlje životinje koje bežeći od poplava mogu zalutati u naseljena mesta.

Pored informisanja i edukacije, obezbedili smo i direktnu finansijsku pomoć u vidu hrane, vitamina i medikamenata za farmske životinje najugroženijim domaćinstvima u opština Sremska Mitrovica, Bogatić i Mali Zvornik.

Novi dizajn ORCA web sajta

Novembar 2014.

Novi unapređeni dizajn ORCA sajta, predstavljen je javnosti.